

Оригинални научни рад
УДК: 316.334.3:316.48(497.11)"2024/2025"
378.18(497.11)"2024/2025"
DOI: 10.5937/zrffp56-60126

ПОЛИТИЧКА КУЛТУРА ИСКЉУЧИВОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ТОКОМ СТУДЕНТСКИХ БЛОКАДА 2024/2025. ГОДИНЕ: ОГЛЕД О КУЛТУР-ФАШИЗМУ

Сандра С. РАДЕНОВИЋ
Универзитет у Београду
Факултет спорта и физичког васпитања
Катедра друштвено-хуманистичких наука
Београд (Србија)

¹ sandra.radenovic@fsfv.bg.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0002-0979-421X>

Примљен: 12. 7. 2025.
Прихваћен: 25. 3. 2026.

ПОЛИТИЧКА КУЛТУРА ИСКЉУЧИВОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ТОКОМ СТУДЕНТСКИХ БЛОКАДА 2024/2025. ГОДИНЕ: ОГЛЕД О КУЛТУР-ФАШИЗМУ

Кључне речи:
политичка
култура;
студентске
блокаде;
Пионирски парк;
искључивост.

Сажетак. Циљ овог истраживања јесте испитивање карактеристика политичке културе у Републици Србији током студентских блокада 2024/2025. године на конкретном примеру реакције радног и породичног окружења ауторке на посету Пионирском парку и групи студената „Студенти који желе да уче”. Основна идеја истраживања се може сажети у следећим проблемским темама које могу утицати на обликовање карактеристика доминантне припадајуће политичке културе на микро и макро нивоу – ваљана информисаност припадника радног и породичног окружења ауторке у вези са изјавом ауторке приликом посете Пионирском парку и знања припадника радног и породичног окружења ауторке о односу *професор–студент*. Истраживање је својеврсна студија случаја у оквиру које су примењени посматрање са учествовањем, биографски метод, анализа садржаја и разговор. Ауторка указује на искључивост као главну карактеристику политичке културе која је присутна како на микро нивоу тако и на макро нивоу у јавном дискурсу током студентских блокада 2024/2025. године. Искључивост се огледа у присуству елемената култур-фашизма, расизма и специзма који су размотрени на конкретним примерима.

Уместо увода:
о политичкој култури

У релевантној социолошкој литератури, политичка култура се дефинише као скуп сазнајних, емотивних и вредносних ставова становништва према политички значајним вредностима, улози политичких партија, државе и вођа (Kuljić, 2007, стр. 273; Stepanov, 2008, стр. 91–95). Појам се односи на целину преовлађујућих утицајних политичких гледишта и вредности у једном добу или код већине друштвених група. Политичка култура се преноси социјализацијом, али се намеће и религијом, идеологијом или државним мерама и мења се брже или спорије (конзервативна, либерална, демократска, ауторитарна политичка култура) (Kuljić, 2007, стр. 273; Stepanov, 2008, стр. 91–95). У овом раду ћемо користити једну ширу дефиницију политичке културе која се односи на складиште информација и нагомиланог знања, начина мишљења, осећања и делања (Golubović, 2007, стр. 269) у вези са схватањем политике као области којом се усмеравају и усклађују различите делатности у сфери јавног живота, а нарочито државни послови (Radenović, 2021, стр. 253). Имајући на уму поменуто дефиницију политичке културе, у раду ће бити испитана искључивост као карактеристика политичке културе у контексту актуелних студентских блокада у Републици Србији. Искључивост се може посматрати као део класичног схватања политике и политичке културе које претпоставља превасходно дихотомије рата и мира, неутралности и не-неутралности, спољашњег и унутрашњег јавног непријатеља и, уопштено, (политичког) пријатеља и непријатеља. Реч је о познатом Шмитовом схватању политике и појма политичког које претпоставља изједначавање политике и политичког деловања и према коме је политичко деловање разликовање између пријатеља и непријатеља (Šmit, 2001, стр. 14–53), а које се разликује од савременог схватања политичког неистомишљеника у контексту (политичког) дијалога и сарадње.

Напоменимо да се претпостављена искључивост као карактеристика политичке културе може разматрати у кључу ширег концепта културе поништавања или културе отказивања (енгл. *cancel culture*). Наиме, култура

поништавања се односи превасходно на приватну, односно неформалну акцију која започиње изван формалних установа и организација, спонтаном акцијом на платформама за друштвене мреже или изјавама одређених *ad hoc* група, те углавном траје и развија се у јавности као облик друштвеног притиска (Антонић, 2024, стр. 70). Важно је нагласити да је у оквиру културе поништавања акценат на моралној прозивци са циљем јавног срамоћења, па се у том смислу култура поништавања непосредно надовезује на тзв. културу прозивања (енгл. *call-out culture*), односно, у крајњој линији на културу срамоћења и окривљавања (енгл. *shaming and blaming culture*) која води до успешне мобилизације (дела) јавности са циљем неформалног слагања са оптужбом, а што је довољно за јавно срамоћење (Антонић, 2024, стр. 71). После прозивке, односно јавног срамоћења, углавном следи позив на неку врсту бојкота прозваног и осрамоћеног „преступника” у виду социјалног искључења из дела уже или шире друштвене заједнице (често је присутно морално „ограђивање” од „преступника”), а што последично може водити до наношења озбиљне штете у виду губитка угледа, новца, утицаја или моћи прозваног и осрамоћеног (Антонић, 2024, стр. 71). Култура поништавања је одувек постојала – у гласинама, оговарањима и кампањама клеветања, ућуткивања и одмазди (Антонић, 2024, стр. 72). У савременом свету у ери интернета и бројних платформи за друштвене мреже које претпостављају двосмерност комуникативне праксе, могућности „културног поништавања и отказивања” прилично су велике и олакшане, али су истраживачима различитих профила доступније и видљивије.

Спроведено истраживање јесте својеврсна студија случаја у оквиру које су примењени следећи методи: 1) посматрање са учествовањем; 2) биографски метод; 3) анализа садржаја; 4) разговор. Подсетимо укратко на основне карактеристике метода случаја (енгл. *case method, case study*). Овим методом се појаве изучавају као целовити „случајеви”, уз очување њиховог особеног карактера, у друштвеном контексту, у развојној димензији, уз употребу различитих извора и врста података. Метод случаја има интензиван и дубински карактер, а предмет истраживања могу да буду појединци, група, установа итд. Овај метод се користи у прелиминарним истраживањима за формулисање плодних хипотеза за даље истраживање, за утврђивање екстремног или јединственог карактера проучаване појаве, за проверавање одређених теорија, за продубљену анализу случајева који одступају од статистичке правилности, као пилот-случај у оквиру развоја плана вишеструког случаја. Иако се метод случаја превасходно заснива на подацима добијеним посматрањем, путем неформалног разговора, на коришћењу архивске грађе, личних докумената (као што су писма, дневници, аутобиографије), овај метод користи и потребне податке у нумеричкој форми. Примедбе које се упућују овом методу углавном се односе на тешкоће код добијања сличних или истих резултата у поновљеном истраживању. Наиме,

због претежне употребе квалитативних података, поставља се питање да ли би и други истраживач, користећи исте основне теренске белешке, могао да напише студију случаја сличну оригиналу. Још једна замерка односи се на питање могућности уопштавања на основу проучавања једног случаја (енгл. *single case method*) (Bogdanović, 1994, 2007). Када је реч о биографском методу, требало би нагласити да се овим методом уважава значај субјективне димензије у друштвеним процесима. У први план овај метод истиче коришћење личних докумената у којима актер описује свој доживљај и друштвене односе који су га изазвали и тако постаје „савршен материјал” за социолошко изучавање одређеног друштвеног процеса који се одвија између објективне друштвене средине и њених актера. У личне документе се убрајају аутобиографије, биографије, дневници, писма, мемоари, поруке и кратке белешке, фотографије, аудио и видео записи, лични предмети, интерактивне веб-странице, блогови итд., а значајна особина ове врсте извора података јесте управо непосредност њиховог стварања од стране самог субјекта, те спонтаност њиховог настајања (Bogdanović, 1994, 2007; Savić, 2023). Но, сматра се да поред интердисциплинарног, еклектичког и хибридног карактера биографских истраживања у друштвеним наукама, додатни проблем при њиховом методолошком одређењу представљају сви поменути различити типови података (дневници, забелешке, лични предмети итд.), као и различити начини прикупљања података: од директно интервенционистичких (интервју у усменој историји) до оних који подстичу испитанике да независно пишу или снимају сопствене животне приче (интерактивне веб-странице, онлајн архиве итд.) (Savić, 2023).

Најзад, анализа садржаја је као методолошки приступ углавном средство за описивање садржаја општења тј. друштвене комуникације (Milić, 1978, стр. 571–597), односно, анализа садржаја подразумева начин сређивања података којим се настоји изградити систематска искуствена евиденција о друштвеној комуникацији (Mapić, 2017). На основу проучавања садржаја порука, које кроз разне канале струје у друштву у разним правцима, изводе се закључци о схватањима, ставовима, вредностима, намерама одашиљача порука, о њиховим односима са другим друштвеним групама, организацијама, друштвеним заједницама унутар неког друштва и у ширем међународном оквиру (Milić, 1978, стр. 572–573).

У раду су размотрени конкретни примери реакције радног и породичног окружења ауторке на посету Пионирском парку током трајања студентских блокада, а који су обрађени применом побројаних метода.

Посета Пионирском парку и реакције радној и породичној окружења

У среду, 12. марта 2025. године, око 13 часова, ауторка је реализовала не-најављену посету Пионирском парку у коме бораве чланови удружења „Студенти који желе да уче”. Идеја је била да се провери да ли чланови тог удружења свакодневно бораве у Пионирском парку, као и да се, ако је тако, пружи подршка Милошу Павловићу, једном од најбољих студената Медицинског факултета Универзитета у Београду. С обзиром на чињеницу да је ауторка од 2006. до 2014. године била најпре у звању сарадника у настави, а потом у звању асистента и доцента Медицинског факултета Универзитета у Београду где је предавала следеће предмете: Медицина и друштво: медицинска социологија, Историја медицине, Увод у науку, Комуникација у медицини, Становништво, екологија, медицина, Биоетика III, Биоетика IV, Биоетика V и Медицина, спорт, биоетика, одлично је упозната са курикулумом Медицинског факултета, као и са обавезама студената медицине, те са чињеницом да није нимало лако имати просечну оцену током студија медицине 10,00, коју има студент треће године Милош Павловић. Као редовни професор Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду, ауторка сматра да је недопустиво игнорисати чињеницу да је право на образовање ускраћено великом броју студената захваљујући незаконитим блокадама факултета Универзитета у Београду и уопште у Републици Србији које трају од новембра/децембра 2024. године. Посета Пионирском парку је успешно реализована, а обраћање ауторке је забележено у медијима и преносимо га у целости:

„За мене као професора не постоје разлике међу студентима. Без обзира на то да ли је студент гојазан, да ли је у форми, за коју партију се определио, да ли је члан неке партије, јер мислим да би ви као млади и требало да се политички ангажујете, али то остаје ван факултета. Онога тренутка када се уђе на факултет и професори и студенти остављају тај свој политички идентитет и искључиво су у улози студената и професора. Ја сам и мењала факултет, сад сам редовни професор на Факултету спорта и физичког васпитања, предајем социологију спорта, једва сам чекала да завршим факултет. Иначе сам протестна генерација, 1996/97. када сам се пребацила на социологију, ми смо тада имали протесте и не могу да кажем да се то није одразило мало, једноставно на неко касније дипломирање и тако даље. Тако да мислим да је време да се студенти врате на факултете. Високошколске и образовне установе су национално благо и морамо да их сачувамо тако што ћемо да се вратимо у њих.” (Војковић, 2025)

Непосредно после реализације посете, уследиле су реакције радног и породичног окружења које ћемо навести хронолошки:

16. март 2025. године

Две особе из породичног окружења (22 и 24 године) у разговору са ауторком навеле су да су само виделе слику, тачније тзв. „скриншот” (енгл. *screenshot*) вести и то на платформи Икс коју је објавио аутор чији профил нема име и презиме, дакле, анонимни извор и то уз пезоративни коментар анонимног извора: „Да би требало пописивати све професоре који су били у Пионирском парку да се зна за касније...” (Прилог 1). Наводимо сажето реакцију две млађе особе из породичног окружења: „Зашто си посетила фејк студенте?” и „Потпуно непотребно”.

Прилог 1. Извор: лична архива аутора

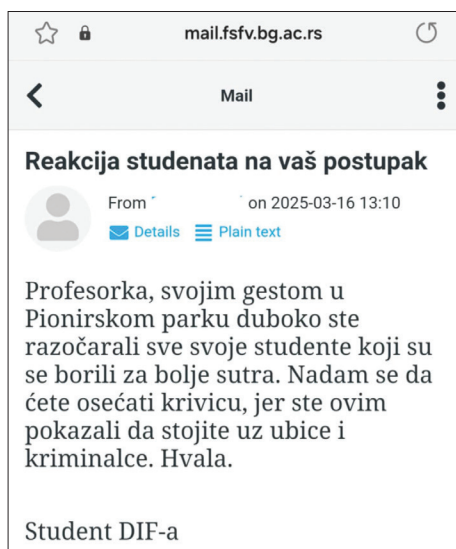
16. март 2025. године

Четири особе из породичног окружења (39, 48, 71 и 77 година) у разговору са ауторком навеле су да су прочитале целу вест са обраћањем ауторке

студентској и широј јавности и да подржавају обраћање јер „прави професор мора да уважава све студенте”, „обраћање је баш професорско”.

16. март 2025. године

Један студент Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду ауторки је послао мејл следеће садржине: „Професорка, својим гестом у Пионирском парку дубоко сте разочарали све своје студенте који су се борили за боље сутра. Надам се да ћете осећати кривицу, јер сте овим показали да стојите уз убице и криминалце. Хвала. Студент ДИФ-а”. (Прилог 2)

Прилог 2. Извор: лична архива аутора

16. март 2025. године

Ауторка одговара студенту упућујући мејл следеће садржине:

„Поштовани колега,

Захваљујем Вам се на јављању и исказаном мишљењу и могу да разумем да сте разочарани. Са друге стране, као професор социологије који је студентима на настави говорио о значају критичког мишљења, као и о демократским начинима политичке борбе за боље сутра – разочарана сам што су студенти прихватили пленуме и блокаде својих факултета као начин борбе јер су пленуми и блокаде незаконити – крше демократске вредности Републике Србије и имају тоталитаристички карактер. С обзиром на то да сте млади, нисам много разочарана јер млади људи имају право да греше – ово Вам напомињем као неко ко има много година и као неко ко је своју младост провео на протестима још од 9. марта 1991. године када сам била гимназијалац и када смо бежали са часова да бисмо

учествовали у борби за боље друштво, преко протеста 1996. године када сам као студент прве године социологије активно учествовала у студентским протестима (наставе је тада било, нисмо блокирали факултете, али је то ипак утицало да сви нешто касније дипломирамо), па до протеста 5. октобра 2000. године на ком сам учествовала – а из садашње перспективе се јако кајем. Догађаји који ће уследити и историја ће рећи ко је и да ли је грешио и погрешио, али морате да схватите и прихватите да у демократском друштву сваки појединац има право да јасно и гласно искаже своје мишљење. Као грађанин ове земље и као професор увек ћу се борити да сваки појединац и сваки студент има право да искаже свој став – чак и ако се са тим ставом не слажем. Сматрам да је јако важно да високошколске установе раде јер су оне наше национално благо, а студенти који на њима стичу компетенције и знања јесу будућност целог друштва. Најзад, сви студенти и сви грађани морају да схвате да ће оног тренутка када уђу у политичку арену имати и неистомишљенике – јер то је политика, а бављење политиком није лако. Сматрам да грешите када кажете да 'стојим уз убице и криминалце'. Чврсто подржавам Устав Републике Србије и њене законе и политичку борбу коју предвиђа закон. Са тим у вези сматрам да нико не сме да ограничава уставом загарантовано право на образовање уз образложење да је циљ борба за боље сутра јер се лошим средством не може постићи добар циљ – тако кажу логика, етика, а и историја.

Уз уважавање,
Сандра Раденовић”

18. март 2025. године

Три особе из радног окружења (један редовни професор и две особе из ненаставног кадра) у разговору са ауторком навеле су да су само виделе слику, тачније тзв. „скриншот” вести (без целог обраћања ауторке) преко Инстаграм профила *@dif.blokada*. Реч је о профилу студената Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду који учествују у реализацији блокаде поменутог факултета. Поменути редовни професор је у разговору изразио сопствено разочарење због тога што је ауторка посетила Пионирски парк и навео да му је „студент Милош Павловић одвратан” и да се „у Пионирском парку налазе криминалци”. Две особе из редова ненаставног кадра подржале су посету ауторке Пионирском парку уз образложење „да је битно да свако може да искаже своје мишљење” и „да блокаде воде у хаос”.

18. март 2025. године

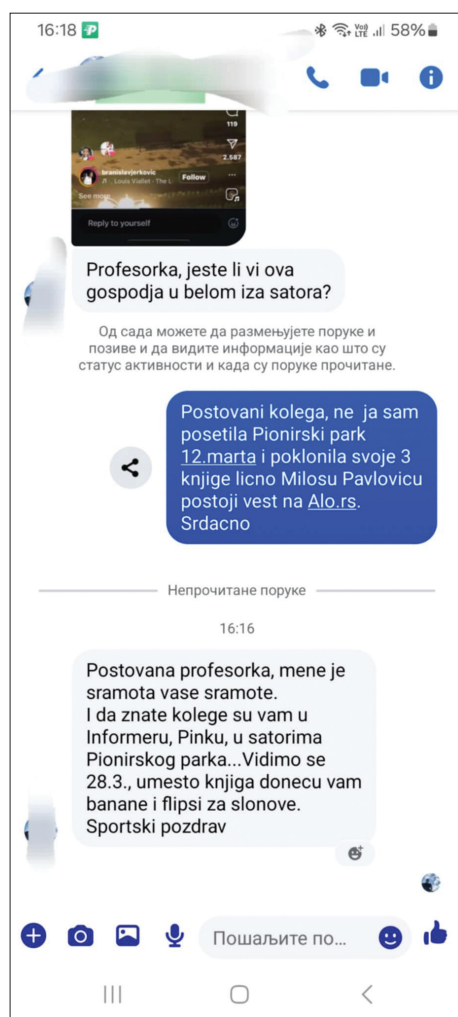
Два редовна професора у директном сусрету са ауторком нису упутила поздрав.

19. март 2025. године

Један колега у звању доцента је у телефонском разговору подржао ауторку уз образложење да је прочитао вест и обраћање ауторке и да „свако има права у демократском друштву да изрази свој став”.

20. март 2025. године

Један корисник Фејсбука се обратио ауторки путем Фејсбук Месенџера на следећи начин: „Поштована професорка, мене је срамота ваше срамоте. И да знате колеге су вам у Информеру, Пинку, у шаторима Пионирског парка... Видимо се 28. 3, уместо књига донећу вам банане и флипси за слонове. Спортски поздрав”. (Прилог 3).

Прилог 3. Извор: лична архива аутора

20. март 2025. године

Студенти који блокирају рад Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду и који себе називају Пленум студената Факултета спорта и физичког васпитања у Београду упућују мејл као одговор на горенаведен мејл који је ауторка послала студенту 16. марта 2025. године. Садржај мејла наводимо у целини:

„Поштована професорка Раденовић,

Као студенти Факултета спорта и физичког васпитања сматрамо својом дужношћу да се осврнемо на Ваше недавне изјаве и активности у вези са тренутним протестима и блокадама факултета, те да се јасно и недвосмислено оградимо од њих. Ваше тумачење студентског организовања као нечега што је у супротности са демократским вредностима не само да је проблематично, већ и противречно духу универзитетске аутономије и слободе говора, који су темељи академске заједнице. Факултет је место критичког мишљења, дијалога и академске расправе, а не место за дискредитације легитимних студентских иницијатива. Такође, Ваше поређење наших активности са тоталитаризмом сматрамо непримереним. Наши протести су усмерени против корупције и репресије, ради успостављања праведнијег и транспарентнијег друштва. Истовремено, Ваше учешће у организовању наставе у Пионирском парку поставља питање у којој мери је таква активност у складу са Законом о високом образовању Републике Србије, који јасно дефинише институционални оквир у којем се мора одвијати образовни процес. Иако је очигледно да је Ваша намера била да пружите подршку студентима који нису учествовали у протестима, важно је нагласити да свака активност универзитетских професора подлеже моралној и правној одговорности, те да мора бити у складу са принципима академског интегритета. Самим тиме што сте одлучили јавно да се изјасните као неко ко подржава покрет 'студената који желе да уче', Ви сте индиректно оградиле од нас као својих студената, без да сте икада са нама покренули дискусију на ту тему. Повређени смо што нам нисте дали прилику да продискутујемо о нашим мотивима, те да критичким и искреним разговором утичемо једни на друге. Ми као Ваши студенти имамо одређену дозу поверења и поштовања, којима нисте дали значај Вашим поступцима. Осим тога, не можемо а да не укажемо на шире околности у којима се налазимо. Наиме, јавност је у протеклим данима сведочила озбиљним оптужбама да је Пионирски парк коришћен као логистички центар за координацију напада на демонстранте. Видео-снимци и фотографије који круже друштвеним мрежама указују на постојање организованих група које су, по свему судећи, управо из тог подручја нападале студенте и грађане. Одржавање наставе на том месту додатно компромитује кредибилитет академске заједнице. Такође, сматрамо да је Ваше позивање на поштовање закона и уставних принципа селективно. Ова искључивост

подупире питање кредибилитета сваког позива на 'законитост' који долази од оних који бране званичне позиције власти, а доказано је да и они исте те законе крше. Члан 6, став 2 Закона о јавном окупљању јасно наводи да окупљања испред установа од посебног значаја за безбедност Републике Србије нису дозвољена. Ако се држава позива на овај принцип у случају блокада факултета, онда се поставља логично питање: како је могуће да се исто не примењује на окупљања испред зграде Председништва? Такође сте истакли да 'У демократском друштву сваки појединац има право да јасно и гласно искаже своје мишљење'. У потпуности се слажемо са овом изјавом и подсећамо да је слобода мишљења и изражавања загарантована чланом 46 Устава Републике Србије. Такође се слажемо да су високошколске и образовне установе наше национално благо, те својим делањем чувамо и увећавамо њихову вредност. Наше учешће у протестима управо је израз тог уставног права, којим настојимо да укажемо на проблеме као што су корупција, некомпетентност и недостатак одговорности у институцијама. У својој поруци сте навели да 'млади људи имају право да греше', имплицирајући да је наше учешће у протестима резултат неискуства. Међутим, чињенице показују да су у овим протестима учествовали не само студенти, већ и професори, наставници, декани, адвокати, пољопривредници и други грађани, што указује на широку подршку студентским захтевима. Имајући у виду све наведено, истичемо да се Ваши ставови не слажу са мишљењем пленума студената нашег факултета. Ми се, као академски грађани Републике Србије залажемо за транспарентност, одговорност и доследно поштовање демократских принципа и у складу са тим јасно се оглађујемо од ваших изјава и поступака.

Пленум Факултета спорта и физичког васпитања у Београду"

Поменимо да се садржај овог мејла и одговор на мејл који је ауторка послала студенту 16. марта 2025. године налазе на платформи Инстаграм на профилу @dif.blokada (Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Beograd, 2025).

23. март 2025. године

Ауторка путем мејла одговара Пленуму студената Факултета спорта и физичког васпитања у Београду. Садржај мејла наводимо у целини:

„Поштоване колегинице и колеге студенти чланови пленума, Најпре, нема потребе да се оградите од мојих изјава и активности поводом актуелне политичке и друштвене кризе јер ја нисам део студентске популација Факултета спорта и физичког васпитања, нисам члан Студентског парламента нити члан Пленума, већ професор. У том смислу, ваше обраћање јесте заправо исказивање неслагања са мојим изјавама и активностима и указивање на моје понашање које по вашем мишљењу није примерено и прихватљиво.

Ни у једној својој изјави не наводим да је студентско организовање у супротности са демократским вредностима нити га поредим са

тоталитаризмом. Навела сам да студентске блокаде и пленуми нису регулисани законом нити уставом Републике Србије и иако су легитимни, нису легални, док историја социолошких теорија сматра пленуме недемократским и тоталитаристичким обликом организовања, дакле, ово су неке социолошке чињенице, а не моја произвољна тумачења. Што се тиче 'организовања наставе у Пионирском парку' – оно постоји једино у вашем обраћању.

Наиме, 12. марта 2025. године око 13 часова отишла сам у ненајављену посету Пионирском парку и Милошу Павловићу, као једном од најбољих студената медицине Медицинског факултета Универзитета у Београду, поклонила своје три књиге: *Биеџика и медицина* (2012, Нови Сад: Академска књига), *Сјорџи и друштво – Социологија са социологијом сјорџа*. *Социологија сјорџа* (2017, Београд: Факултет спорта и физичког васпитања) и *Сјорџи и друштво – Социологија са социологијом сјорџа*. *Треће доуњено и измењено издање* (2021, Београд: Факултет спорта и физичког васпитања). Посета Пионирском парку и ауторкина изјава је документована, па се може лако проверити о чему је реч (Bojković, 2025). Применом анализе дискурса лако се може утврдити да се моја изјава не разликује од онога што студентима иначе и у регуларним околностима говорим на настави, а што ћу у овом допису појаснити. За мене као професора не постоје 'прави и лажни студенти', 'режимски и опозициони или НВО студенти' итд. (како се нажалост данас у бројним медијима дискредитује веома хетерогена студентска популација), већ постоје студенти које би ауторка као професор требало да заинтересује за социологију и да им помогне да што ефикасније приступе спремању испита и успешном полагању испита. Као члан академске заједнице у контексту актуелне политичке и друштвене кризе не могу игнорисати чињеницу да постоје студенти који не желе да учествују у блокадама већ желе да се врате у амфитеатре. Постоје и професори који не подржавају студентске блокаде, већ желе нормализацију стања и враћање у колосек наставних активности, а што не искључује свест о неопходности борбе против корупције и борбе за боље друштво – јер би та борба требало да буде константна и да траје током целог живота сваког појединца. Ако сам својом изјавом која је документована и поступком поклањања књига једном од најбољих студената медицине Медицинског факултета Универзитета у Београду прекршила принципе академског интегритета, спремна сам да сносим моралну и правну одговорност као и све санкције сходно правној процедури у оквиру рада Факултета спорта и физичког васпитања и Универзитета у Београду. Изражавам жаљење због изостанка комуникације између мене као професора који вам је предавао социологију спорта и вас као пленума студената Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду. Наиме, колико ми је познато, на први и други пленум нисам позвана, док су, према мојим сазнањима, неки професори били позвани и одазвали се позиву, па сам имајући на уму

уочену селективност одлучила да, с обзиром на комплексност ситуације и нелегалност пленума, неприсуствовањем наредним пленумима не дајем легитимитет том начину студентског организовања. Још једном истичем чињеницу да нити сам организовала наставу нити сам учествовала у извођењу наставе у Пионирском парку 12. марта 2025. године (а ни пре ни после тог дана), што је лако провериво. Последње предавање које сам одржала у току ове школске године и студентских блокада јесте онлајн предавање под називом *Sports events, relationship coach-athlete and the soft power of basketball* (10. фебруар 2025) у оквиру рада *The EuroLeague Head Coaches* (ЕНСВ): <https://headcoaches.org/coaches-academy>.

У свом професорском позиву трудим се да поштујем Закон о високом образовању и све остале законе и Устав Републике Србије. Ако сам га кршила и/или селективно тумачила или примењивала, замолићу чланове пленума и професоре и колеге чланове Наставно-научног већа Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду да ми укажу на конкретне пропусте и грешке. Са потоњим у вези, што се тиче чл. 6 и Закона о јавном окупљању, у њему се наводи да:

‘Окупљање није дозвољено на месту на којем, због карактеристика самог места или његове посебне намене, прети опасност од наступања угрожавања безбедности људи и имовине, јавног здравља, морала, права других или безбедности Републике Србије. Под местом из става 1. овог члана, у смислу овог закона, сматра се простор испред здравствене установе, школе, предшколске установе, као и простор испред објеката од стратешког и посебног значаја за одбрану и безбедност Републике Србије.

Окупљање није дозвољено на местима на којима се одржавањем окупљања крше људска и мањинска права и слободе других, угрожава морал или на местима која су затворена за јавност.’ (Закон о јавном окупљању, 2016)

Ако се Пионирски парк тумачи као простор испред објеката од стратешког и посебног значаја за одбрану и безбедност Републике Србије, онда је нејасно како је окупљање групе студената под називом ‘Студенти који хоће да уче’ могло да буде регуларно пријављено, али с обзиром на то да нисам организатор нити портпарол поменуте групе студената, најбоље је да недоумице око тумачења чл. 6 и организовања протеста у Пионирском парку упутите поменутом удружењу и/или надлежнима, а свакако би било корисно да их изнесете јавно ради добијања објашњења и указивања на могуће нерегуларности. Свакако поздрављам и подржавам заинтересованост студената за проблеме у друштву, а што сам и потврдила на седници Наставно-научног већа одржаној 11. децембра 2025. године када сам подржала и гласала за саопштење Наставно-научног већа Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду. Са друге стране, поновићу да не подржавам блокаде факултета јер нису легалне, иако су легитимне. Наиме, сматрам да се блокирањем факултета не може решити проблем корупције, некомпетентности и недостатка одговорности у институцијама

јер се наведени проблеми морају јасно детектовати на конкретним случајевима и решавати ефикасно, а оваквих проблема је одувек било и увек ће их бити и одговорни и правдољубиви појединци морају константно на њих да указују. Не сматрам да констатација 'млади људи имају право да греше' нужно имплицира да је 'ваше учешће у протестима резултат неискуства'. Најпре, реч је о блокадама факултета, а не о протестима. Чињеница јесте да су блокаде факултета подржане од стране великог броја наставника и грађана различитих професија. Са друге стране, постоје професори који не подржавају блокаде – неки не желе јавно да то кажу, неки се јавно изјашњавају и бивају стигматизовани. Ширина подршке блокадама факултета упућује на шири легитимитет и то нико не спори, али за свако демократско друштво битна је шароликост мишљења јер једноумље није добро. Са тим у вези, да постоји и један једини професор и/или студент који подржава враћање у колосеке наставног процеса и нормализацију политичке и друштвене ситуације у земљи, демократски освешћена и свесна академска заједница не би смела да га игнорише и да му ограничава уставом загарантовано право на рад, односно уставом загарантовано право на образовање. Најзад, желим да вам укажем поштовање и одам признање за одличну организацију протеста 15. марта 2025. године којим сте показали сјајне организационе способности и друштвену одговорност и којим сте покренули и окупили велики број грађана Републике Србије. Мишљења сам да у овом тренутку студентски блокадни покрет треба да добро размисли о даљим корацима којим би досадашња постигнућа покрета била капитализована и даље разборито артикулисана. У сваком случају, искрено се надам да ћемо се опет видети у амфитеатрима и наставити наставни процес.

Срдачно,

Др Сандра Раденовић, ред. професор”

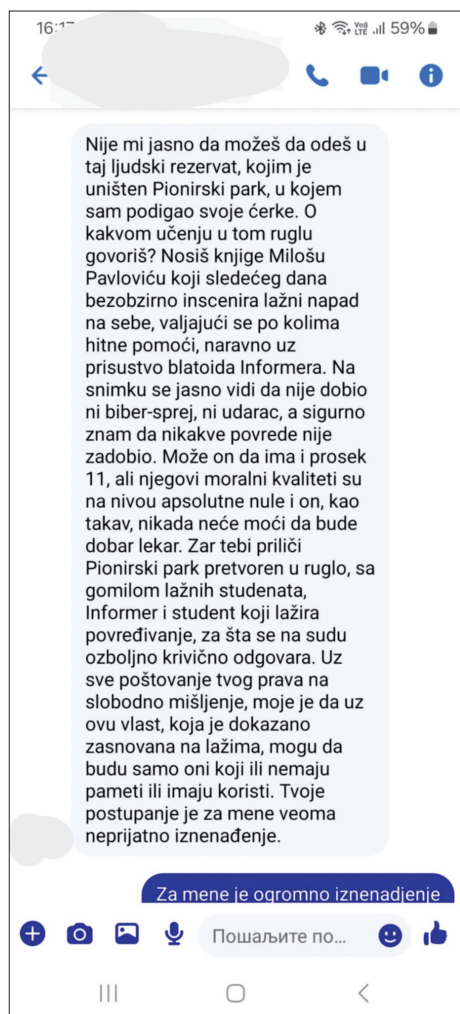
Поменимо да се садржај овог мејла може наћи на платформама Фејсбук и Линкедин на профилима ауторке (Radenović, 2025a, 2025b). Ауторка није добила одговор на овај мејл.

23. март 2025. године

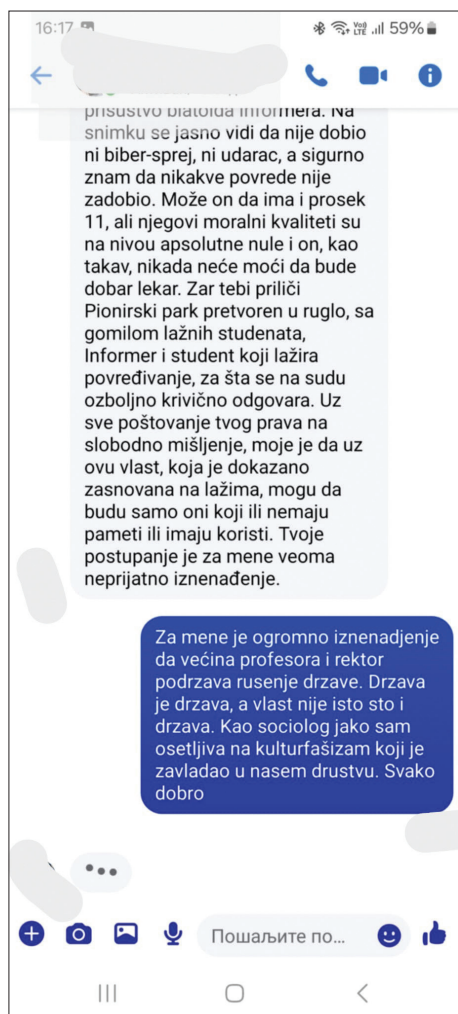
Редовни професор у пензији обратио се ауторки путем Фејсбук Месенџера на следећи начин: „Није ми јасно да можеш да одеш у тај људски резерват, којим је уништен Пионирски парк, у којем сам подигао своје ћерке. О каквом учењу у том руглу говориш? Носиш књиге Милошу Павловићу који следећег дана безобзирно инсценира лажни напад на себе, ваљајући се по колима хитне помоћи, наравно уз присуство блатоида Информера. На снимку се јасно види да није добио ни бибер-спреј, ни ударац, а сигурно знам да никакве повреде није задобио. Може он да има и просек 11, али његови морални квалитети су на нивоу апсолутне нуле и он, као такав,

Политичка култура искључивости у Рейублицу Србији током студенских блокада 2024/2025. године: ошлео о култур-фашизму

никада неће моћи да буде добар лекар. Зар теби приличи Пионирски парк претворен у ругло, са гомилом лажних студената, Информер и студент који лажира повређивање, за шта се на суду озбиљно кривично одговара. Уз све поштовање твог права на слободно мишљење, моје је да уз ову власт, која је доказано заснована на лажима, могу да буду само они који или немају памети или имају користи. Твоје поступање је за мене веома непријатно изненађење” (Прилог 4.1, Прилог 4.2).

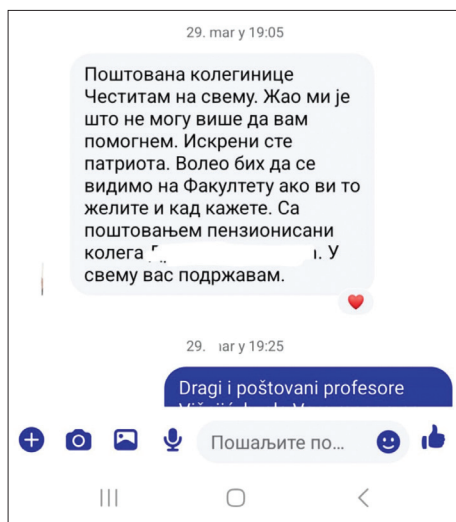
Прилог 4.1. Извор: лична архива аутора

Прилог 4.2. Извор: лична архива аутора

29. март 2025. године

Редовни професор у пензији обратио се ауторки путем Фејсбук Месенџера на следећи начин: „Поштована колегинице. Честитам на свему. Жао ми је што не могу више да помогнем. Искрени сте патриота. Волео бих да се видимо на Факултету ако Ви то желите и кад кажете. Са поштовањем пензионисани колега „...“ и. У свему вас подржавам” (Прилог 5).

Прилог 5. Извор: лична архива аутора

У наставку рада наводимо фотографије, тачније „скриншотове” коментара на објаву Пленума студената Факултета спорта и физичког васпитања у Београду на платформи Инстаграм (Прилог 6.1, Прилог 6.2, Прилог 6.3, Прилог 6.4, Прилог 6.5). Ради заштите анонимности, на препискама путем Фејсбук Месенџера обрисано је име и презиме пошиљалаца (Прилог 2, Прилог 3, Прилог 4.1, Прилог 4.2 и Прилог 5), док су имена коментатора са платформе Икс (Прилог 1) и Инстаграм остала видљива јер није реч о личним препискама, већ о јавним објавама.

Политичка култура искључивости у Републици Србији током студенских блокада 2024/2025. године: оiled о култур-фашизму

Прилог 6.1. Извор: лична архива аутора

Прилог 6.2. Извор: лична архива аутора

Коментари

port28club 8 нед.

Драге колеге,
Свака вам част!
Понашање ове професорке је још један доказ да се труо систем мора променити пре него и ми почнемо да смрдимо у њему.
Кад се један професор социологије овако понаша (осим ако је уцењена, поткупљена...), пропало се.
Одговорите

18

jeca2204 8 нед.

Uz dužno poštovanje vaše profesorkе, kao neko iz njene generacije ko je bio deo svih protesta 90' kao i onog čuvenog 5.oktobra, imam i godine i životno iskustvo da joj, kao dipl.pravnik, poručim sledeće: ako se već pozivate na Ustav RS poštovana profesorko, onda biste trebali da pročitate ceo tekst najvišeg pravnog akta ove države. To što ste se svi vi koji podržavate ćaciјevce uhvatili za pravo na obrazovanje, pritom potpuno zanemariјavajući osnovna ljudska prava na život, pravo na slobodu i bezbednost, nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta, kao i pravo na autonomiju univerziteta, čije ugrožavanje je i bio povod za početak studentskih blokada, ne daje Vam opravdanje za to što ste se stavili na stranu "populacije" kampa u Pionirskom parku. Lako je držati slovo sa sociološkog aspekta, ali se u tom slučaju uzdržite od argumenata tipa "pravo na obrazovanje" pošto očigledno ne vladate materijom ustanih prava. Što bi mi pravnici rekli: Za sva dodatna pitanja stojim Vam na raspolaganju. A vama moji dragi NOBELOVCI svaka čast na svemu do sada učinjenom i samo tako nastavite jer kidate! 🔥🔥🔥🔥

Одговорите

128

Прилог 6.3. Извор: лична архива аутора

Коментари

jeca2204 8 нед.

Uz dužno poštovanje vaše profesorkе, kao neko iz njene generacije ko je bio deo svih protesta 90' kao i onog čuvenog 5.oktobra, imam i godine i životno iskustvo da joj, kao dipl.pravnik, poručim sledeće: ako se već pozivate na Ustav RS poštovana profesorko, onda biste trebali da pročitate ceo tekst najvišeg pravnog akta ove države. To što ste se svi vi koji podržavate ćaciјevce uhvatili za pravo na obrazovanje, pritom potpuno zanemariјavajući osnovna ljudska prava na život, pravo na slobodu i bezbednost, nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta, kao i pravo na autonomiju univerziteta, čije ugrožavanje je i bio povod za početak studentskih blokada, ne daje Vam opravdanje za to što ste se stavili na stranu "populacije" kampa u Pionirskom parku. Lako je držati slovo sa sociološkog aspekta, ali se u tom slučaju uzdržite od argumenata tipa "pravo na obrazovanje" pošto očigledno ne vladate materijom ustanih prava. Što bi mi pravnici rekli: Za sva dodatna pitanja stojim Vam na raspolaganju. A vama moji dragi NOBELOVCI svaka čast na svemu do sada učinjenom i samo tako nastavite jer kidate! 🔥🔥🔥🔥

Одговорите

128

djole_selak 8 нед.

Eh Sandra šta ćeš kad se stvarno vratimo na faks...

Одговорите

52

Прикажи још 22 одговора

Прилог 6.4. Извор: лична архива аутора

Прилог 6.5. Извор: лична архива аутора

Дискусија

Основна идеја истраживања може се сажети у следећим проблемским темама које могу утицати на обликовање карактеристика доминантне припадајуће политичке културе, како на микро нивоу – нивоу сваког појединца тако и на макро нивоу – у сфери целог друштва: 1) ваљана информисаност припадника радног и породичног окружења ауторке у вези са изјавом ауторке приликом посете Пионирском парку; 2) знања припадника радног и породичног окружења ауторке о значају односа професор–студент.

Када је ваљана информисаност припадника радног и породичног окружења у питању, на основу вођених разговора и анализом садржаја упућених мејлова од стране студената који себе називају Пленум студената Факултета спорта и физичког васпитања у Београду, може се закључити да већина припадника радног и породичног окружења није прочитала целу вест и комплетно обраћање ауторке студентској и широј јавности, већ је

своје мишљење формирала на основу фотографије, тачније „скриншота” вести. Чланови Пленума студената Факултета спорта и физичког васпитања у Београду отишли су корак даље, па су ауторки замерили кршење Закона о високом образовању због наводног одржаног предавања ван просторија факултета, односно у Пионирском парку. С обзиром на чињеницу да ауторка није одржала предавање, већ је посетила студенте у Пионирском парку и студенту Милошу Павловићу поклонила своје три књиге, поставља се питање извора информација које су чланови Пленума студената Факултета спорта и физичког васпитања у Београду користили, а и уопштено – које изворе информисања користе и последично – на који начин ти извори утичу на формирање мишљења о актуелној друштвеној и политичкој кризи, а у крајњој инстанци, на који начин ти извори информисања утичу на обликовање карактеристика политичке културе сваког појединца, тачније, студента – припадника Пленума студената Факултета спорта и физичког васпитања у Београду.

Дакле, проблемска тема ваљане информисаности је значајна за разматрање формирања карактеристика политичке културе сваког појединца имајући на уму важност извора информисања.

Анализом садржаја упућених мејлова и приватних преписки путем Фејсбук Месенџера може се уочити игнорисање чињенице да је ауторка као један универзитетски наставник, тачније, редовни професор, поклонила књиге једном од најбољих студената медицине Медицинског факултета Универзитета у Београду и на тај начин подржала студенте који бораве у Пионирском парку у борби за остварење Уставом загарантованог права на образовање. Анализом садржаја како вођених разговора тако и упућених мејлова и приватних преписки могу се издвојити мишљења да у Пионирском парку не бораве прави студенти, већ „фејк студенти”, „убице и криминалци”. Један редовни професор у пензији иде корак даље и пише о „руглу и људском резервату”, док један студент пише да ће „уместо књига донети банане и флипси за слонове”. Наведене синтагме упућују на присуство елемената расизма, култур-фашизма, а у крајњој линији – и специзма.

Подсетимо укратко да се расизам може дефинисати као предрасуда заснована на друштвено значајним физичким разликама, тачније физичким варијацијама које су чланови једног друштва или заједнице издвојили као друштвено значајне: најчешће, то је боја коже, али разлика може бити и невидљива, рецимо – крв као преносник наводних расних разлика. То практично значи да је расиста неко ко верује да су одређени појединци или групе људи супериорнији или инфериорнији у односу на друге на основу наводних расних разлика. Слично, за појединца у свакодневном животу можемо рећи да је расиста ако дискриминише припаднике других наводних раса или о њима износи потцењивачка мишљења или стереотипе без обзира на то на којој се теорији темеље његова/њена уверења и поступци, ако таква теорија

уопште постоји (Radenović, 2008; 2021, стр. 122, 287). Појам култур-фашизма је део ширег концепта савременог фашизма који је превасходно окренут ка културном расизму јер претпоставља неспојивост различитих култура, те га карактеришу ексклузивност и осећај надмоћи над другим народима, а последично и расистичка ксенофобија (Kuljić, 1987). Појам култур-фашизма јесте у уској вези са појмом расизма и односи се на развијање нетрпељивости према „другом”, „друкчијем”, „културно инфериорном”, у конкретном случају, према студентима који бораве у Пионирском парку и који су означени као тзв. „фејк студенти”. У Прилогу 6.1 и 6.2 тај „други”, „културно инфериорни” јесте „држава Ђациленд” и „сендвичарка”. Најзад, специзам јесте појам у тесној вези са расизмом и култур-фашизмом, а односи се на дискриминацију према одређеној врсти, тачније на спровођење дискриминације засноване на критеријуму друштвено значајних карактеристика типичних за одређену врсту. Прилози 3, 4.1 и 4.2 недвосмислено упућују на присуство елемената специзма: „људски резерват”, „банане и флипси за слонове”.

Дакле, имајући на уму наведено, у најширем смислу можемо говорити о искључивости као главној карактеристици политичке културе највећег броја припадника радног и породичног окружења ауторке, и шире, у јавном дискурсу, превасходно на платформама за друштвене мреже, али и у одређеним медијима, нарочито када је реч о искључивању и својеврсној „демонизацији” свих оних који не подржавају студентске блокаде. Поменута искључивост огледа се и у потреби за тзв. „ограђивањем” од изјава и поступака ауторке од стране Пленума студената Факултета спорта и физичког васпитања у Београду иако је само „ограђивање” логички упитно. Наиме, ауторка је појединац који има права на своје мишљење, осећање и делање и за наведено јој није потребна дозвола другог појединца нити тзв. Пленума студената Факултета спорта и физичког васпитања у Београду. Подсетимо да је „ограђивање”, тачније „морално ограђивање” део поменуте праксе културе поништавања и оно се, по правилу, реализује после прозивке, односно јавног срамоћења, а са циљем социјалног искључења „преступника” (Антонић, 2024, стр. 71), заправо политичког неистомишљеника из дела уже или шире друштвене заједнице.

Ради илустрације потребе за „ограђивањем” наводимо пример ограђивања студената у блокади ТФ „Михајло Пупин” од колегинице Тијане Костадиновић. Наводимо саопштење у целини: „Студенти у блокади ТФ 'Михајло Пупин' у Зрењанину јавно се ограђују од Тијане Костадиновић и њеног поступка запослења на телевизији Хепи. Иако је током блокаде активно учествовала у свим активностима и заједно са нама заступала интересе студената, наведена одлука представља лични избор и ни на који начин није донета у сарадњи са нама нити одражава ставове или вредности наше борбе“ (Anonim, 2025a). Не смемо заобидићи наслов овог текста на порталу који одсликава искључивост као карактеристику актуелне политичке културе

и који гласи: „Студенти у блокади ТФ 'Михајло Пупин' ВАНРЕДНИМ САОПШТЕЊЕМ се оградиле од 'колегинице' Тијане Костадиновић”. У овом случају извор информисања је портал *volimzrenjanin.com*, који тенденциозно ставља под знаке навода реч „колегиница” како би појачао искључивост која је већ у значајној мери присутна у самом саопштењу. На тај начин се додатно интензивира искључивост као карактеристика актуелне политичке културе уз коју, *руку њод руку*, иду колективизам, једноумље и тоталитаризам.

Зато још једном истичемо ваљану информисаност, тачније, значај ваљаних извора информисања за процес обликовања карактеристика политичке културе сваког појединца.

Размотримо знање припадника радног и породичног окружења ауторке о односу *професор–студент* као другу проблемску тему овог истраживања.

Подсетимо укратко на концепт друштвене улоге који се схвата као друштвено дефинисано и очекивано понашање које би појединац у одређеној друштвеној ситуацији требало да следи. С тим у вези, улога професора подразумева одређена друштвено дефинисана очекивања које би појединац у улози професора требало да следи (ваљан педагошки рад са студентима, квалитетна комуникација са студентима, али и адекватан стил облачења, као и целокупан изглед који не би требало да буде упадљив итд.). У свакој конкретној интеракцији са различитим студентима и/или ученицима, професор/наставник ће одлучити који „модел” улоге професора да примени, или шире, који „модел” односа *наставник–ученик*, односно *професор–студент* да заступа: да ли ће то бити такозвани патерналистички или очински модел у коме ће студент бити пасиван слушаца професорових предавања без икакве могућности за дискусију и интеракцију, или ће применити такозвани демократски модел у коме ће студенту бити омогућено да активно учествује у предавању – зависи од самог професора, али и студента. У оквиру ових модела односа *наставник–ученик*, обе стране имају могућност да обликују и мењају своје улоге. Сличан закључак можемо применити у случају односа *тренер–спортиста*, *лекар–пацијент*, *родитељ–дете* (Radenović, 2021, стр. 45–46).

У разговорима са припадницима радног и породичног окружења, као и анализом садржаја упућених мејлова ауторки, можемо закључити да су превасходно старији припадници породичног окружења изнели мишљење да је обраћање ауторке „баш професорско” и „да прави професор мора да уважава све студенте”. Припадници радног окружења, један редовни професор и један редовни професор у пензији, дају прилично острашћене изјаве потпуно занемарујући властиту улогу професора. Посебно је забрињавајућа изјава редовног професора у пензији о „Пионирском парку као људском резервату”, као и изнето мишљење да „Милош Павловић неће никада бити добар лекар јер су његови морални квалитети на нивоу апсолутне нуле”. С обзиром на чињеницу да је професор у пензији лекар и признати стручњак,

може се закључити да су изјаве превасходно одраз острашћености и да одсликавају атмосферу искључивости у актуелној политичкој култури. Називати моралном нулом младу особу пред којом предстоји много одрицања ради грађења и учења лекарске професије јесте недвосмислено одраз острашћености и искључивости. Притом, професор у пензији не узима у обзир чувено Галеново питање „Мора ли добар лекар бити и добар човек?“, на које једнозначан одговор још не постоји (Radenović, 2012, стр. 15).

Да је у јавном дискурсу у великој мери занемарен значај квалитетног односа *професор–студент* упућују и примери које ћемо навести ради илустрације. Тако проф. др Радан Стојановић, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Београду, у јавном наступу (РТС1, 3. април 2025. године) наводи, говорећи о разликама између студената, да „студенти у Пионирском парку по изгледу, вокабулару, узрасту... то нису студенти који желе да уче“ (Војана, 2024).

Милутин Костић, асистент Медицинског факултета Универзитета у Београду и специјалиста психијатрије у Институту за ментално здравље, у свом јавном наступу говорио је о дилемама ако му се на вежбама и на испиту појави студент Милош Павловић. Између осталог је навео: „Стајете ми на онако озбиљно отворену рану са којом сам већ почео да се борим у својој глави, шта је то моја дужност, да ли да испитујем и радим са неком табула расом и правим се да ја то дете не знам и виђам га први пут, или сам ја негде човек који препознаје његову улогу у свему овоме – не знам“ (Чекеревац, 2025). Забрињавајуће је да још један лекар, уз то асистент, доводи у питање своју професионалност у потенцијалном односу *професор–студент*.

Сви побројани примери указују на недовољно промишљање, али и знање о карактеристикама односа *професор–студент*, а што се може негативно одразити на професорски и лекарски кадар у контексту актуелне друштвене и политичке кризе и што може допринети још већој искључивости као карактеристици политичке културе како на нивоу појединца тако и на нивоу целог друштва. Најзад, не смео изоставити неке од конкретних примера практичне реализације политике искључивости који су медијски забележени током трајања студенских блокада и који недвосмислено илуструју поменуто присуство елемената култур-фашизма, расизма и специзма и који јесу озбиљна претња и опасност по свако демократско друштво.

Сви поменути примери одсликавају политику искључивости присутну у савременој академској заједници која би требало да негује дијалог, толеранцију, демократију, плурализам мишљења. Наводимо хронолошки следеће примере:

1. Онемогућавање одбране докторске дисертације Вуку Раонићу, докторанду Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Новом Саду због наводне политичке припадности Српској напредној странци. Овакву одлуку донео је студентски пленум састављен од свега седам студената

блокадера. Раонић је молбу за одбрану докторске тезе поднео 2. децембра 2024. године, пре него што је Факултет спорта и физичког васпитања ушао у блокаду наставе. Одбрана је била заказана за 26. децембар 2024, али је тада факултет блокиран од стране дела студената (Аноним, 2025b). У међувремену је факултет почео са реализацијом надокнаде наставе у онлајн формату, али Раонићева одбрана доктората још увек није тачка дневног реда.

2. Својеврстан линч проф. др Патрика Дрида, декана Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Новом Саду, до којег је дошло 28. априла 2025. године испред зграде Факултета при покушају декана и запослених факултета да уђу на своја радна места. Напад на декана спроведен је од стране окупљених страначких активиста опозиционих странака, активиста НВО сектора, међу којима је било и професора Универзитета у Новом Саду, као и мањег броја студената блокадера и грађана који их подржавају (Аноним, 2025a).

3. Напад на проф. др Зорана Ранковића, декана Православног богословског факултета Универзитета у Београду, до којег је дошло 27. маја 2025. године у дворишту факултета, када је група студената блокадера, међу којима је било и студената других факултета, заједно са групом окупљених грађана вербално напала декана и спречавала га да аутомобилом напусти двориште факултета (Аноним, 2025d).

4. Својеврстан линч помињаног студента Милоша Павловића који се без икаквог повода десио 4. јуна 2025. године у Студентском граду приликом посете Павловића кафићу са колегама. Напад на Павловића и његове колеге планиран је и спроведен од стране групе младих починилаца, највероватније студената, од којих је касније њих једанаесторо идентификовано и ухапшено (Аноним, 2025в).

5. Забрана уласка на Факултет техничких наука Универзитета у Новом Саду 30. маја 2025. године студенту Владимиру Балаћу, једном од најбољих студената поменутог факултета, добитнику Доситејеве стипендије Фонда за младе таленте, од стране неколико студената блокадера који су у име „плenuma” навели да Балаћ има „црвени картон и да му је изгласано неповерење јер је био у Тациленду” (Аноним, 2025г).

6. Забрана уласка на Факултет политичких наука Универзитета у Београду студенту Луки Лалошевићу од стране седморо студената блокадера који су у име „плenuma” 31. маја 2025. године физички спречили Лалошевића да уђе у зграду факултета чији је студент (Аноним, 2025д).

Политичка култура искључивости у Републици Србији током студенских блокада 2024/2025. године: ојлед о култур-фашизму

Уместо закључка

Резултати овог истраживања недвосмислено указују на искључивост као главну карактеристику политичке културе како на микро нивоу тако и на макро нивоу – у јавном дискурсу у контексту актуелне друштвене и политичке кризе током студенских блокада 2024/2025. године у Републици Србији.

Искључивост је препозната и размотрена на конкретним примерима који одсликавају постојање елемената култур-фашизма, расизма и специзма. Уз наведено, искључивост прати колективизам, једноумље и тоталитаризам у мишљењу и делању свих оних политичких актера који своје политичке неистомишљенике сматрају не само политичким непријатељима, већ припадницима инфериорне културне групације, инфериорне расе или инфериорне врсте. Искључивост је саставни део културе поништавања, а што су потврдили размотрени примери „ограђивања” од политичког неистомишљеника који је најпре у контексту платформи за друштвене мреже јавно прозван, потом осрамоћен, а у крајњој линији означен и као припадник инфериорне културне групације, инфериорне расе или инфериорне врсте. Најзад, резултати истраживања указују на схватање политичког неистомишљеника као политичког непријатеља, чиме се потврђује искључивост као главна карактеристика јавног дискурса и доминантне политичке културе у контексту актуелне друштвене и политичке кризе током студенских блокада 2024/2025. године у Републици Србији.

Ова студија случаја отвара теме за будућа истраживања, и то: 1) значаја ваљаних извора информисања за креирање мишљења о различитим темама, како сваког појединца тако и целокупног јавног мњења; 2) значаја перцепције и разумевања политичких неистомишљеника и утицаја перцепције политичких неистомишљеника као припадника инфериорне културне групације, инфериорне расе или инфериорне врсте на понашање у свакодневном животу у контексту специфичних професија попут професорке, лекарске итд.

Најзад, ово истраживање покреће ургентно питање могућих ефикасних и ефективних начина за смањење искључивости као главне карактеристике политичке културе у савременом српском друштву.

Извори

- Аноним. (2025а, 28. април). Насиље блокадера у Новом Саду – нападнут декан ДИФ-а (узнемирујући снимци). *Политика*. <https://www.politika.rs/scc/clanak/675201>
- Аноним. (2025б, 27. мај). Студенти у блокади вечерас напали декана Православног богословског факултета. *Политика*. <https://www.politika.rs/scc/clanak/679618/studenti-u-blokadi-veceras-napali-dekana-pravoslavnog-bogoslovskog-fakulteta>
- Аноним. (2025в, 5. јун). Дачић: Ухапшено 11 лица због напада на Павловића, сигурно ће бити још хапшења. *Политика*. <https://www.politika.rs/scc/clanak/680948>

- Аноним. (2025г, 30. мај). Како блокадери забрањују улаз на факултет (видео). *Политика*. <https://www.politika.rs/scc/clanak/680022/kako-blokaderi-zabranjuju-ulaz-na-fakultet-video>
- Аноним. (2025д, 1. јун). Стој у име пленума: Забрањен улазак студентима на ФПН у Београду (видео). *Политика*. <https://www.politika.rs/scc/clanak/680262/stoj-u-ime-plenuma-zabranjen-ulazak-studentima-na-fpn-u-beogradu-video>
- Anonim. (2025a, 21. јун). Studenti u blokadi TF „Mihajlo Pupin” VANREDNIM SAOPŠTENJEM se ogradili od „koleginice” Tijane Kostadinović. *volimzrenjanin*. <https://volimzrenjanin.com/studenti-se-ogradili-od-tijane-kostadinovic/>
- Anonim. (2025b, 13. април). Akademaska sloboda na probi: Da li članstvo u stranci diskvalifikuje pravo na doktorat. *Vojvodinauzivo*. <https://vojvodinauzivo.rs/akademaska-sloboda-na-probi-da-li-clanstvo-u-stranci-diskvalifikuje-pravo-na-doktorat/>
- Bojana. [@bojanavesti]. (2024, 4. mart). O plenumima i izborima Profesor Radan Stojanović [Video]. *TikTok*. <https://www.tiktok.com/@bojanavesti/video/7489184509443706118>
- Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Beograd. [@dif.blokada]. (2025, 20. mart). Otvoreno pismo profesorki Sandri Radenović [Video]. *Instagram*. https://www.instagram.com/p/DHbAYSclYRC/?img_index=1
- Radenović, S. (2025a). Одговор пленуму студената Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду на отворено писмо. *Фејсбук*. https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=10236697894571127&id=1349171869&rdid=Q6Nb2hSvTQbfa7zx#
- Radenović, S. (2025b). Odgovor plenumu studenata Fakulteta sporta i fizičkog vaspitanja Univerziteta u Beogradu na otvoreno pismo. *LinkedIn*. <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7333392313936699392/>
- Sports events, relationship coach-athlete and the soft power of basketball. (n.d.). *The EuroLeague Head Coaches* (EHCB). <https://headcoaches.org/coaches-academy>
- Zakon o javnom okupljanju. (2016). <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/zakoni/2016/3711-15.pdf>

Литература

- Антонић, С. (2024). Култура поништавања и српска социологија. У: Е. Кустурица и С. Антонић (ур.), *Култура поништавања и поништавање културе: српски „случај”* (стр. 69–115). Андрићград: Андрићев институт.
- Чекеревац, М. (2025, 21. јун). Кад правда постане само реч и ништа више. *Политика*. <https://www.politika.rs/scc/clanak/683247/kad-pravda-postane-samo-rec-i-nista-vise>
- Bogdanović, M. (1994). *Metodološke studije*. Beograd: Institut za političke studije.
- Bogdanović, M. (2007). Metod, Metod slučaja, Biografski metod. У: А. Mimica и М. Bogdanović (ур.), *Sociološki rečnik* (str. 311–316). Beograd: Zavod za udžbenike.
- Bojković, M. (2025, 12. mart). PROFESORKA DONELA KNJIGE STUDENTIMA KOJI ŽELE DA UČE! „Volela bih da se svi studenti vrte na fakultete” (VIDEO). *alo.rs*. <https://www.alo.rs/vesti/politika/1034382/profesorka-donela-knjige-studentima-koji-zele-da-uce/vest>

- Golubović, Z. (2007). Kultura. U: A. Mimica i M. Bogdanović (ur.), *Sociološki rečnik* (str. 268–270). Beograd: Zavod za udžbenike.
- Kuljić, T. (1987). *Fašizam. Sociološko-istorijska studija*. Drugo prerađeno i dopunjeno izdanje. Beograd: Nolit.
- Kuljić, T. (2007). Kultura, politička. U: A. Mimica i M. Bogdanović (ur.), *Sociološki rečnik* (str. 273–274). Beograd: Zavod za udžbenike.
- Manić, Ž. (2017). *Analiza sadržaja u sociologiji*. Beograd: Čigoja štampa.
- Milić, V. (1978). *Sociološki metod*. Drugo dopunjeno izdanje. Beograd: Nolit.
- Radenović, S. (2008). *Oblici rasizma u Srbiji nakon petooktobarskih promena (2001–2006)*. Beograd: Akademska misao.
- Radenović, S. (2012). *Bioetika i medicina: odnos lekar–pacijent u paradigmi integrativne bioetike*. Novi Sad: Akademska knjiga.
- Radenović, S. (2021). *Sport i društvo – sociologija sa sociologijom sporta*. Treće dopunjeno i izmenjeno izdanje. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
- Savić, D. (2023). *Metodološke perspektive biografskih istraživanja u društvenim naukama*. Banja Luka: Fakultet političkih nauka.
- Stepanov, R. (2008). *Uvod u politiku i politički sistem*. Novi Sad: Filozofski fakultet – Mediterran Publishing.
- Šmit, K. (2001). Pojam političkoga (Tekst iz 1932). U: S. Samardžić (prir.), *Norma i odluka: Karl Šmit i njegovi kritičari* (str. 14–53). Beograd: „Filip Višnjić”.

Sandra S. RADENOVIC

University of Belgrade

Faculty of Sports and Physical Education

Department of Social and Human Sciences

Belgrade (Serbia)

The Political Culture of Exclusivity in the Republic of Serbia During the Student Blockades of 2024/2025: An Essay on Cultural Fascism

Summary

The aim of this research is to examine the characteristics of political culture in the Republic of Serbia during the student blockades (2024/2025), using as a case study the reactions within the author's professional and family environment to her visit to Pionirski Park and to the group of students “who want to learn.” The study addresses two issues that may shape the dominant features of political culture at both micro and macro levels: (1) the accuracy of information concerning the author's statement during the visit to Pionirski Park; and (2) the level of understanding among members of the author's professional and family environment regarding the professor–student relationship.

Methodologically, the research takes the form of a case study and employs observation with participation, the biographical method, content analysis, and interviews. The author identifies exclusivity as the central characteristic of political culture present at both

micro and macro levels, particularly in public discourse during the student blockades. The findings confirm exclusivity as the dominant feature of political culture, particularly in public discourse during the ongoing social and political crisis in the Republic of Serbia associated with the student blockades of 2024/2025.

Exclusivity is analyzed through specific examples that reveal elements of cultural fascism, racism, and speciesism. It is further accompanied by collectivism, single-mindedness, and totalitarian tendencies in the thinking and actions of political actors who perceive their opponents not only as political adversaries but also as members of inferior cultural groups, races, or even species. This research raises the urgent question of how exclusivity, as a dominant characteristic of political culture in contemporary Serbian society, can be effectively reduced.

Keywords: political culture; student blockades; Pionirski Park; exclusivity.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторство-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).